

SEQÜÈNCIA

Núm. 4

EDITORIAL

Seguint la línia del que es va plantejar en l'editorial del núm. 3 de Seqüència l'ACRAM va posar en marxa a començaments de l'estiu una sèrie d'iniciatives destinades a posar en contacte els diferents sectors professionals implicats en el món de l'arqueologia. En aquell mateix editorial ja es va anunciar la convocatòria d'una trobada entre les empreses que es va realitzar el dia 25 de maig. Posteriorment, el 13 de juliol va tenir lloc a la seu del Col·legi de Llicenciats una reunió a la que van ser convocats la majoria dels arqueòlegs en exercici a Catalunya.

Pel que fa a les empreses cal destacar en primer lloc la participació i interès de la majoria d'aquestes per la convocatòria propiciada per l'ACRAM. Com a resultats d'aquesta trobada hauriem d'esmentar l'existència d'un cert consens entre les empreses respecte a la necessitat d'incrementar les retribucions dels arqueòlegs per tal de permetre millorar la qualitat professional i permetre afrontar les noves obligacions fiscals. D'altra banda també es va parlar, tot i que d'una manera més difosa de la necessitat de crear una associació d'empreses. Finalment es va acordar que un cop realitzada la reunió d'arqueòlegs i a l'espera de les propostes en matèria salarial que aquesta podria presentar, es concretarien les actuacions a realitzar.

La reunió del 13 de juliol va aplegar un nombre molt elevat d'arqueòlegs, aspecte que ja de per si és prou significatiu de la preocupació general pels temes que es plantejaven en la convocatòria realitzada per l'ACRAM. Després d'analitzar els diferents aspectes de la problemàtica actual del món professional de l'arqueologia, es va decidir nomenar una comissió que comencés a treballar sobre tots els temes tractats: associació d'arqueòlegs, fiscalitat, incorporació al mercat laboral...i presentés durant la propera tardor una sèrie de propostes sobre cadascun d'aquests aspectes que poguessin ser objecte de debat en una segona convocatòria de tots els arqueòlegs.

Un cop promogudes aquestes reunions l'ACRAM dona per finalitzada la seva intervenció en aquests aspectes donat el caràcter purament científic de la nostra associació i vista la creació d'altres fòrums de debat més específics.

Octubre
1999

Mancances en rigorositat i ètica. Un problema que afecta també l'arqueologia

Anna Ma Puig i Griessenberger

De com es pot generar una polèmica a partir d'una errònia lectura i un desconeixement total del treball arqueològic.

Cada cop resulta més fàcil, tant per als investigadors en el camp de la història, en general, com en el de l'arqueologia, en particular, publicar el resultat dels seus estudis. Darrerament, l'oferta de Jornades, Congressos i Seminaris ha augmentat en gran manera les possibilitats de donar a conèixer els treballs que s'estan fent, a les quals se sumen les facilitades per les revistes i monografies que s'editen des de l'administració pública. Aquesta diversitat ens esperona a presentar les novetats fruit de recents excavacions i permetre l'accés a unes dades que, de no ser per aquestes facilitats, difícilment arribarien amb tanta celeritat. Sovint hi ha el perill, però, de presentar articles subjectes a revisió o susceptibles de ser modificats o ampliatos a mesura que avança la investigació, de la qual cosa en som conscients. A la vegada, també, la mateixa la multiplicitat d'ofertes, dona cabuda a treballs poc rigorosos o poc meditats. Lamentablement, en ocasions es fa present una manca d'exigència en la qualitat dels continguts i les presentacions.

L'equip que treballa a la Ciutadella de Roses també s'ha beneficiat d'aquesta conjuntura. Des de que es varen reprendre les excavacions al jaciment, l'any 1993, no ha cessat l'aparició d'articles i publicacions diverses, amb les quals es pretén difondre les novetats que proporciona la investigació arqueològica. Malgrat la parcialitat dels treballs, atès que queda encara molt per fer, no hem dubtat en presentar, opino que amb rigorositat i prudència, certes hipòtesis i conclusions, amb arguments suficientment expressats.

Un dels temes que ha generat més interès ha estat la localització d'una muralla-dic que delimitava i protegia l'assentament grec del turó de Santa Maria, la qual resseguia, en un tram, el curs d'una antiga riera que passava a llevant seu. Aquesta riera, l'actual rec Fondo, que fou desviada arran de la construcció de la Ciutadella al segle XVI, quedava entre l'antic nucli del turó i l'anomenat barri hel·lenístic, i en la seva desembocadura, tal com hem intentat demostrar, s'hi emplaçava un port o fondejador. Amb paral·lels en època tardoantiga, aquesta treballa ha permès elaborar una sèrie d'hipòtesis entorn a la paleotopografia del lloc i l'evolució urbana de la colònia grega de Rhode. Tot i la publicació detallada i ben argumentada d'aquestes dades, s'ha generat una discussió sobre el tema que, malgrat hagués estat interessant que fos així, ha partit d'una mala lectura i d'un desconeixement total dels resultats arqueològics.

La polèmica s'ha vehiculat a través d'unes publicacions promogudes per l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Roses, concretament la col·lecció *Papers de Recerca*, amb les quals es pretén difondre la història d'aquesta vila. El primer en discutir el tema ha estat l'historiador de l'art Pablo de la Fuente, en el llibre *Les Fortificacions Reials del Golf de Roses en l'època moderna*, editat l'any 1998. L'autor qüestiona les idees manifestades pels arqueòlegs, segons ell basades en el resultat d'uns treballs de prospecció geofísica¹, i considera evident que "la interpretació correcta en relació amb aquest punt és que la prospecció geofísica

ha trobat l'antic fossat excavat per Pizaño juntament amb el terraplè paral·lel a la cortina oriental de la muralla medieval i no l'antic rec Fondo..."². S'han obviat aquí tots els arguments arqueològics, cartogràfics i geològics fets al respecte, precipitant-se en considerar que allò que creiem el curs d'una riera, és una rasa oberta per un dels enginyers constructors de la Ciutadella al segle XVI. El que tampoc sap l'autor és que la prospecció realitzada no va arribar, en cap moment, a un nivell de definició suficient com per a poder determinar cap tipus d'estructura i menys encara una rasa, atès que el registre es va fer a partir d'una quadrícula de 4 m per 4 m, sistema que només va permetre diferenciar grans àrees susceptibles de contenir restes, d'altres, aparentment buides.

L'opinió de De la Fuente ha estat recollida per Lluís Buscató, autor d'un altre llibre de la mateixa col·lecció, *La colònia grega de Rhode*, editat enguany. Sembla que la impugnació de la hipòtesi del rec Fondo ha tingut un gran ressò, ja que Buscató afirma que "la situació exacta de l'antic llot d'aquest curs d'aigua és un dels elements que ha generat més discussió durant els darrers anys"³. L'autor se suma a la polèmica i afirma que el rec "per si sol no sembla tenir prou entitat per explicar l'especial topografia urbana de l'assentament grec"⁴, i aporta una nova hipòtesi -recolzada en un mapa geològic editat per la Unitat de Geodinàmica de la Universitat de Girona⁵-, a través de la qual afirma la presència d'aiguamolls en tot l'entorn del turó de Santa Maria. En definitiva, i amb paraules de l'autor: "el turó de Santa Maria, doncs, devia quedar envoltat per un medi humit, exceptuant un petit cordó de sorres litorals que l'unia, possiblement, amb la zona on actualment es troba el Barri Hel·lenístic, el qual devia ser travessat pel rec Fondo, si se n'accepta l'existència, en moments molt determinats de fortes pluges"⁶.

De la mateixa manera que Buscató discuteix l'existència d'aquest rec i planteja una reconstrucció de l'antiga topografia basant-se, de fet, en dades aportades per les darreres excavacions, a les que, segons la meua opinió, no fa justícia⁷, l'autor també qüestiona la interpretació feta sobre la muralla hel·lenística. Pel que fa a aquest tema, Buscató recorre als textos inèdits de les diverses *Memòries d'Excavació*, reproduint i interpretant erròniament el que allà s'apunta. Malgrat que l'autor té accés a publicacions posteriors, on el tema es troba molt més elaborat, prefereix remetre's a les *Memòries*, on tots sabem que el que s'hi escriu són resultats parcials, els quals, com a eina de treball, són la base per a fer valoracions globals posteriors, a mesura que avancen les excavacions. Al marge d'aquest mal ús, Buscató cau en errors d'incomprensió generals i còpia incorrectament el que s'hi diu, a la vegada que es precipita en fer conclusions sobre les quals, ni els mateixos arqueòlegs, que no han pogut excavar més que uns pocs metres de la muralla, no s'atreveixen a afirmar.

El que voldria reclamar amb aquestes línies és la necessitat de ser rigorós, prudent i correcte al moment de treballar, i considerar profundament les coses abans de publicar-les, ja que, com es dona en el cas exposat, es pot arribar a generar una polèmica absurda que pot confondre a qualsevol persona interessada en el tema. El que m'assembla encara més greu és el mal ús que es pot fer d'un document de treball com és una *Memòria d'Excavació*; crec que l'administració hauria de protegir adequadament aquests documents, més encara si la investigació sobre aquell jaciment encara es troba en curs i si en ells es troben dades encara inèdites, que no han estat publicades, no per desídia, si no per manca d'oportunitat.

¹ En realitat, aquests treballs es realitzaren l'estiu del 1996, després de la quarta campanya d'excavacions, amb la simple finalitat de registrar aquelles zones lliures d'anomalies -és a dir, buides-, per tal d'economitzar els posteriors treballs arqueològics i evitar excavar en zones on aparentment no hi havien restes.

² Pablo de la FUENTE, *Les fortificacions reials del golf de Roses en l'època moderna*, Col·lecció Papers de Recerca, 3, 1998, Ajuntament de Roses, p. 129.

³ Lluís BUSCATÓ, *La colònia grega de Rhode*, Col·lecció Papers de Recerca, 4, 1999, Ajuntament de Roses, p. 42. Fins ara només havia tractat el tema, tot i que traçava el curs del rec més a ponent, el Dr. Javier NIETO, *El edificio "A" de la Ciudadela de Roses*, Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona, Sèrie Monogràfica, 14, Girona, 1993, pp. 175-177.

⁴ Buscató, op. cit., p. 46.

⁵ Lluís PALLÍ, Carles ROQUÉ & Ignasi CAPELLÀ, *Mapa Geològic de Roses*, Unitat de Geodinàmica de la Universitat de Girona, 1999. S'ha de aclarir que la topografia geològica dibuixada per l'equip que ha elaborat el mapa, en l'espai relatiu al solar de la Ciutadella, ha estat feta en base a una única prospecció damunt del turó de Santa Maria i als resultats aportats per les excavacions al recinte.

⁶ Buscató, op. cit., pp. 47-48. No discutirem aquí aquesta hipòtesi, ja que no és l'espai adequat per a fer-ho. Trasllado als lectors a la futura publicació d'una monografia sobre la colònia grega de Rhode, redactada per part d'arqueòlegs que han treballat en el jaciment i diversos especialistes en el tema, on es tractarà a fons la qüestió.

⁷ Malgrat no reconèixer-ho, l'autor fa un ús exhaustiu dels resultats aportats pels treballs arqueològics realitzats entre els anys 1993-96, fins al punt d'incloure, sense citar-ne la procedència, dades que han estat exclusivament extretes de la investigació realitzada arran d'aquestes excavacions.

L'arqueologia medieval a les comarques de Girona. Estat de la qüestió
 Anna Mª Puig Griessenberger

Fins fa relativament pocs anys, els jaciments medievals han despertat escàs interès entre els professionals dedicats a l'arqueologia. A les comarques de Girona¹ hom pot dir, sense risc a equivocar-se, que la investigació arqueològica medieval no neix fins ben bé a mitjans dels anys vuitanta. No és que fins aleshores no es fes absolutament res en aquest camp, sinó que ni la metodologia, ni les finalitats es podien considerar en el sentit estricte d'una intervenció arqueològica. La major part dels treballs es centraven en edificis d'una certa rellevància i magnitud, en base a projectes de restauració de monuments i sota uns criteris, propis de l'època, en els que primaven la "neteja" i la consolidació. Esglésies, monestirs i castells eren els principals objectius sobre els quals incidia tant l'administració estatal, com aquells grups d' "amics del romànic", que procedien a desenterrar edificis sense una formació i un coneixement específics.

De fet, tampoc hi havia una formació acadèmica adequada que permetés la sortida de professionals preparats per a la recerca en el món de l'arqueologia medieval. Si bé els jaciments prehistòrics, protohistòrics i romans disposaven d'un grup de gent que treballava amb mètode i coneixements científics, en l'àmbit de les comarques gironines mancaven especialistes en medieval, a excepció dels documentalistes. El Servei Tècnic d'Investigacions Arqueològiques de Girona no podia afrontar excavacions de jaciments medievals sense recórrer a personal format en períodes més antics. Malgrat tot, al llarg de la dècada dels vuitanta es començaren a fer algunes excavacions, la major part en convenis de camps de treball adreçats a la joventut. Són els casos del castell de Montsoriu (Arbúcies, la Selva), del castell i barri de Mataplana (Gombrèn, el Ripollès), del castell de Ribes (Ribes de Freser, el Ripollès) o del monestir de Sant Llorenç de Sous (Albanyà, Alt Empordà).

Considero que l'impuls definitiu a l'arqueologia medieval a Girona, però, vindrà de la mà del monestir de Sant Pere de Rodes. L'any 1989 s'inicia un projecte d'intervenció pluridisciplinar, ordenat a partir d'un Pla Director, que endegarà un seguit de campanyes d'excavació encaminades

Vista general de la superfície excavada de la vila medieval de Roses. La conservació del jaciment fa d'ell un cas excepcional en l'arqueologia del món urbà.

a posar al descobert les successives fases de l'evolució historicoarquitectònica d'aquest magnífic conjunt. Les excavacions a l'església, el claustre, el palau de l'abat, les sagristies, el pati, i altres edificis annexes, així com a la propera església de Santa Helena, amb la publicació immediata dels resultats, assentaran un mètode i coneixements que tindran ressò en posteriors treballs. Val a dir, però, que l'interès encara seguirà centrat en edificis cabdals, majoritàriament d'art religiós i civil, no només pel seu interès arquitectònic, sinó per les possibilitats que ofereixen a nivell de consolidació i restauració, i posterior aprofitament a nivell d'explotació cultural.

Si fem un repàs a les intervencions realitzades a partir d'aquesta data, la pràctica totalitat responen a intervencions d'aquesta mena. Projectes de restauració han impulsat campanyes arqueològiques al castell de Farners (Santa Coloma de Farners, la Selva), al castell-palau de la Bisbal (Baix Empordà) o a les esglésies de Sant Andreu del Coll (Olot, la Garrotxa), Sant Martí de Capsec (Vall de Bianya, la Garrotxa), Sant Aniol de Finestres (la Garrotxa), els Sants Metges (Sant Julià de Ramis, el Gironès) o Santa Maria de Ripoll (el Ripollès), o als monestirs de Sant Quirze de Colera (Rabós d'Empordà, Alt Empordà) i l'esmentat Sant Llorenç de Sous, o als Banys Àrabs i al convent de caputxins-Museu d'Història de la Ciutat de Girona, o

a la Presó Vella de Castelló d'Empúries (Alt Empordà).

La investigació en l'àmbit urbà o rural ha quedat totalment relegada a un darrer terme. Les viles medievals i les instal·lacions en espais rurals, properes a aquestes o disperses en territoris de muntanya, han estat, i són encara, el darrer objectiu dels investigadors. Només les principals poblacions medievals de la comarca han gaudit del privilegi d'una creixent conscienciació en la necessitat de fer seguiments arqueològics durant treballs de renovació i soterrament de xarxes d'infraestructures, o en altres obres públiques; aquests controls han obert un camp fins ara innaccessible. A la mateixa ciutat de Girona han aportat resultats interessants les intervencions d'urgència al solar del col·legi dels Maristes, a l'antic Hotel dels Italians i a diversos carrers de la població: Santa Clara, del Sac, Sant Cristòfol, Alemanys, plaça de Sant Feliu ... També s'han beneficiat d'aquesta conjuntura les poblacions de Peralada, Besalú, Castelló d'Empúries i Sant Martí d'Empúries, viles medievals que en el seu moment visqueren l'esplendor de capitals comtals. Lamentablement, però, han estat intervencions parcials, subjectes a un ritme i espai limitats, en el sentit precís d'urgències, algunes d'elles exclusivament reduïdes a la superfície de les rases per on havien de passar les canalitzacions. Cal incloure en aquest capítol les excavacions realitzades a rel de les renovacions de xarxes viàries, entre les que mereix especial esment la necròpolis de les Goges (Sant Julià de Ramis, el Gironès).

El despertar recent de l'arqueologia medieval també es fa palès en l'arqueologia subaquàtica; les paraules dels responsables del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya són prou eloqüents al respecte: "l'interès científic per l'arqueologia subaquàtica d'època medieval en l'àrea mediterrània és encara una assignatura pendent..."². Entre els motius, s'acusa el retard de la institucionalització de l'arqueologia medieval respecte a la clàssica o la prehistòria, la qual cosa ha provocat una manca d'arqueòlegs especialistes en el món medieval. Això es fa evident davant el desconeixement que es té sobre els derelictes medievals dels segles XII al XV i els minsos resultats científics aportats pels treballs fets fins ara. Un buit important ha cobert, en aquests aspectes, la descoberta i excavació del vaixell anomenat Culip VI (Cap de Creus, Alt Empordà), la recent publicació del qual ens ha aportat dades exhaustives sobre el seu carregament, aspectes de navegació i comerç, i d'arquitectura naval.

Feta aquesta visió general, considero que mereix una especial atenció el jaciment medieval de la Ciutadella de Roses (Alt Empordà). Aquest jaciment, excavat per primer cop l'any 1993, esdevé un cas excepcional, gràcies, precisament, al seu estat de conservació i preservació, i per les possibilitats d'estudi, difusió i aprofitament turísticoculturals que ofereix. És realment un cas singular, ja que es tracta de l'única vila medieval, dins l'àrea que ens ocupa, que es troba lliure d'un creixement urbà continuat al seu damunt. El més corrent és que estructures urbanes medievals hagin desaparegut o s'hagin diluït entre les construccions posteriors, resultants d'un creixement i desenvolupament al llarg del temps. És difícil accedir a l'urbanisme medieval de moltes viles i ciutats, emplaçades en el subsòl de nuclis avui dia actius; Girona, Besalú, Peralada, Castelló d'Empúries, Torroella de Montgrí, entre d'altres, en són un clar exponent. La vila medieval de Roses, en canvi, arran de la fortificació de la Ciutadella al segle XVI, es va abandonar de forma paulatina fins a traslladar-se extramurs, en el solar de l'actual Roses. Aquestes circumstàncies han afavorit que s'hagin pogut "salvar" i excavar els nivells medievals de la població sense excessives complicacions, de manera que actualment es disposa de suficient informació per a reconstruir la trama i l'evolució urbana de la vila des dels segles X-XI.

Davant les mancances que pateix l'arqueologia urbana, hem d'aplaudir la creació, per part de l'administració local, dels "Plans Especials de Protecció del Casc Antic". Aquestes iniciatives, en alguns casos, comencen a garantir el control arqueològic dels moviments de terres efectuats en solars susceptibles de contenir restes. Així, després de molts anys de manca d'interès, podem recuperar algunes dades, fins fa relativament poc ocultades o destruïdes, sobre el passat medieval d'aquestes viles. Més desitjable seria encara la possibilitat de crear la figura d'un arqueòleg municipal, el qual pogués controlar, de forma exhaustiva, no només les obres que es fessin, sinó també un important patrimoni material dispers, difícil de recuperar.

En resum, la situació general de l'arqueologia medieval a les comarques de Girona ha millorat en gran manera si mirem quinze anys, fins i tot, deu anys enrera. El nombre d'intervencions ha augmentat, així com l'interès envers aquest període, fet que ha permès que s'anessin formant una sèrie d'especialistes en el tema. Aquests, amb la publicació científica dels resultats dels treballs endegats, han establert unes línies de treball que esdevenen un punt de partida per a futures generacions de medievalistes. Les excavacions al monestir de Sant Pere de Rodes, començades l'any 1989, les del vaixell Culip VI, iniciades al mateix any, i les de la vila medieval de Roses, des del 1993, són, al meu entendre, pioneres en el camp de l'arqueologia medieval gironina. Esperem que les mancances es vagin solventant a mesura que es consolidi la investigació d'aquest període, encara fosc en molts aspectes, i que els esforços es vagin canalitzant cap a programes d'actuació coherents. A la vegada, és de desitjar que aquestes intervencions tinguin una certa continuïtat, la qual permeti obrir noves línies d'investigació i poder ampliar, així, el camp d'estudi que s'ha encetat en aquests darrers anys.

¹ No tractarem aquí els treballs que es realitzen a la comarca de la Cerdanya, ja que mereixen un comentari específic.

² Hug PALOU, Eric RIETH, Manu IZAGUIRRE, Anna JOVER, Xavier NIETO, Marcel PUJOL, Xim RAURICH & Cruz APESTEGUI (1998): Excavacions Arqueològiques Subaquàtiques a Cala Culip. 2 Culip VI, Museu d'Arqueologia de Catalunya-Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Girona, Monografies del Casc, 1, Girona, pp. 18-23.

OLÈRDOLA. PRESENT I FUTUR D'UN CONJUNT HISTÒRIC EMBLEMÀTIC

La muntanya de Sant Miquel d'Olèrdola, ben coneguda per totes aquelles persones que estan vinculades a l'arqueologia medieval catalana, se situa a la zona de contacte entre la depressió del Penedès i els estreps meridionals del massís del Garraf.

El conjunt s'estructura al redós d'un recinte emmurallat –de 3,5 ha i principal nucli d'ocupació històrica– envoltat de cingleres. Davant d'ell s'obren dos turons aplanats (un d'ells el Pla dels Albats) separats pel fondo de les Feixes, els quals varen ser intensament ocupats en el moment de major creixement i importància de l'assentament, ara fa mil anys.

L'any 1995 Olèrdola esdevingué una de les seus del Museu d'Arqueologia de Catalunya en ser traspassada per la Diputació de Barcelona a la Generalitat de Catalunya (decret 290/1996, en compliment de la Llei 17/90, de Museus). Fins aquell moment, i des de 1963, Olèrdola havia format part del Museu Arqueològic de Barcelona, des d'on es gestionava.

El conjunt històric està envoltat per un espai natural protegit (el parc comarcal d'Olèrdola, gestionat per la Diputació de Barcelona), especialment suggerent en el vessant històric, ja que en ell s'hi troben diverses coves i abrics de perllongada ocupació, entre les que cal destacar la cova dels Segarulls amb pictogrames i l'hàbitat troglodític medieval de la Vall (Can Castellví i Can Ximet). El parc fou creat inicialment per a protegir l'entorn del conjunt històric (a inicis de la dècada dels 90). Avui dia, unit ja a l'espai natural del Foix i amb previsió d'unir-se també al del Garraf, forma part de l'anella verda que s'estructura entorn la conurbació metropolitana.

Síntesi històrica. De la prehistòria a l'actualitat

Olèrdola constitueix un dels més significatius i alhora singulars conjunts històrics i arqueològics de Catalunya. Singularitat que resideix en la reiterada ocupació humana d'un mateix indret que abasta bona part dels períodes històrics (des de la prehistòria fins l'època medieval) i la destacada participació en la formació, l'organització i l'evolució històrica d'un territori –l'actual Penedès–.

Els treballs arqueològics iniciats a la dècada dels anys 80 han posat de manifest la complexitat ocupacional a nivell cronològic i han permès, alhora, començar a conèixer l'organització i l'estructura dels diferents assentaments.

Els primers pobladors d'Olèrdola s'instal·laren a la muntanya al període inicial de l'edat del bronze (1800-1500 aC). Els testimonis estructurals i materials d'aquesta etapa són molt escassos i desconeixem l'extensió i les característiques d'aquest poblament. A l'inici de l'edat del ferro (segles VIII-VI aC) es constitueix el primer poblat amb muralla de barrera que tanca la muntanya pel nord-est. És ja aquest un poblat important que presenta els trets característics microespacials i macroespacials de les ocupacions posteriors.

L'oppidum iber es perfila com un dels més destacats de l'àrea cèssetana, mentre que la fortificació romanorepublicana –recordem que la muralla, la cisterna i la torre de guaita són de factura romana i uns dels elements més emblemàtics d'Olèrdola– és coneguda i valoritzada des de fa forces decennis.

Altrament, la ciutat alt-medieval (la civitas Olerdula) és coneguda tant a nivell documental (la trobem citada també com a castrum, urbs, oppidum...) com per les restes arquitectòniques i arqueològiques conservades –les esglésies preromànica i romànica, les dues necròpolis de sepultures antropomorfes...–. Les intervencions

arqueològiques han permès darrerament aprofundir en el coneixement de l'estructura urbana i de les diverses àrees que en aquesta etapa alt-medieval eren destinades a vilatge (part jussana), espai sacre i militar-administratiu (part subirana) i espai econòmic de transformació i emmagatzematge (separant les dues parts).

Si bé s'ha acceptat generalment que fou fundada pel comte Sunyer entorn el 929 (en base al document de consagració de l'església romànica en el que es fa referència a aquest fet. *Libri Antiquitatum de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona*, vol. IV, doc. 277), l'estudi recent iniciat dels materials arqueològics i la reflexió sobre el poblament en aquesta zona durant la tardoantiguitat ens han portat a considerar la possibilitat d'una ocupació anterior a la data d'inicis del segle X. La muntanya s'abandona entre els segles XII i XIII, perdurant com a església parroquial el temple de sant Miquel fins a la fi del segle XIX.

La recent adequació de les infraestructures i de la senyalització exterior

El propassat dia 14 de desembre es varen iniciar les obres de reforma al MAC-Olèrdola, que han estat finalitzades el mes de març d'aquest any i foren inaugurades el dia 25 de maig d'enguany. Aquesta reforma ha estat plantejada per tal d'arranjat les obsoletes infraestructures, tot i que ha estat alhora una solució de caire provisional davant del futur desplegament de les propostes contingudes en el Pla Director elaborat el 1998. Així, en base a un pressupost reduït, s'ha pretès aconseguir una millora qualitativa considerable adequant els espais a les noves necessitats del conjunt.

El programa "La ruta dels ibers", que el Museu d'Arqueologia de Catalunya està desplegant actualment en els principals jaciments arqueològics de la cultura ibèrica a Catalunya i en el que Olèrdola entrava a formar part en la segona fase, prevista pel 1999, ha estat un altre factor decisiu a l'hora d'engegar i consolidar el projecte de remodelació.

Els treballs han afectat essencialment les infraestructures i els serveis, en especial el que era el museu monogràfic, que ha esdevingut el nou centre d'interpretació del conjunt històric. Tanmateix, ha estat habilitat un porxo de l'antiga masia com a aula-taller per a desenvolupar les activitats didàctiques que des de fa pocs anys s'hi duen a terme i per les que no es comptava amb un espai adequat.

Igualment han estat condicionats els accessos per tal de facilitar la visita a les persones amb discapacitats. Finalment, també s'ha implantat una nova senyalització que incorpora distints tipus de monòlits –els rètols de senyalització puntual inclouen un text en tres idiomes i una restitució gràfica de l'element senyalitzat–, que segueix els dissenys establerts ja en l'esmentada "ruta dels ibers".

Sota la direcció i coordinació del personal tècnic del Museu d'Arqueologia i de l'Oficina de Grans Infraestructures del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, les obres es han estat dutes a terme majoritàriament per empreses de l'entorn. Els arquitectes Miquel Lloveras i Mercè Soler realitzaren el projecte de les obres del centre d'interpretació i de l'aula-taller, mentre que Marc Valls efectuà el disseny i maquetatge dels plafons expositius. El disseny de la senyalització exterior s'encarregà a Jordi Matas, de la mà del qual depèn també la "ruta dels ibers".

El nou centre d'interpretació proporcionarà al visitant informació que l'ajudarà a entendre i gaudir de la visita a Olèrdola. El nou discurs expositiu, que fins avui dia havia posat l'accent en el vessant històric, presenta Olèrdola com un parc patrimonial integral –històricoarqueològic i natural–. L'espai interior ha estat reformat per tal d'eliminar

les barreres arquitectòniques, millorar l'accés des de l'exterior i ampliar-lo. Sobre els plafons que cobreixen les parets de pedra de l'edifici –construït el 1970/71– es disposa la informació escrita i gràfica, primant aquesta darrera.

L'actual discurs està estructurat en tres blocs temàtics. Un primer apartat introductori que situa al visitant en el context territorial d'Olèrdola i en l'entorn natural. Un segon bloc aporta les claus que han propiciat l'ocupació humana de la muntanya –la situació geoestratègica, els recursos naturals (hidrics, forestals, petris...), les defenses naturals...–. En el darrer espai expositiu es fa un recorregut pel 4000 anys d'història.

Una sola vitrina concentra diverses peces representatives de les distintes etapes històriques, essent un dels elements més destacats l'ara romànica probablement de l'església de sant Miquel, el variat conjunt de ceràmica medieval –una olleta, un cossi, un vas tancat amb broc inferior i una cassola amb abocador– i l'àmplia representació numismàtica –des d'època ibèrica al segle XIX–.

A partir d'ara, el visitant comptarà amb diferents nivells en iniciar el recorregut. Aquests distintes nivells estan compostats per els fulletons gratuïts ("Benvinguts") que es donen de forma gratuïta i que contenen el plànol a través del qual seguir l'itinerari marcat pels números individualitzats en cada un dels rètols. La informació continguda en els rètols i en els fulletons es complementa entre sí i també amb les imatges –restitucions– del centre d'interpretació.

Per aquells visitants que vulguin aprofundir més en la història i en el coneixement de les restes, es disposa d'una audioguia sonora i d'una nova guia completa del jaciment, recentment editada, primer títol de la nova sèrie de guies arqueològiques del M.A.C.

El pla director d'Olèrdola. La planificació del futur

En el decurs de l'any 1998 es va redactar el pla director d'Olèrdola. Aquest –junt als altres plans directors realitzats en les altres seus del MAC– està pendent de ser aprovat per l'òrgan rector d'aquest ens autònom. La quantificació de la inversió total és de 760 milions de pessetes i el desplegament, en les seves distintes fases, es preveu finalitzi l'any 2008.

El Pla Director d'Olèrdola ha estat elaborat per un equip pluridisciplinar sota la direcció del Sr. F. Tarrats, aleshores director del MAC i coordinat per N. Molist. Aquest equip mixt ha estat format per tècnics del museu (C. Baqué i N. Molist) i col·laboradors externs, d'entre els que cal mencionar especialment J.M. Bosch, J. Mestres, M.R. Sanabre i J. Socias, pel camp de la recerca i M. Lloveras, M. Soler i J. Germain, en el de l'arquitectura i el paisatge.

La revalorització del conjunt olèrdolà ha de comportar la pròpia revalorització del patrimoni de l'entorn immediat i limitrof. El parc arqueològic i l'espai natural poden dinamitzar altres recursos culturals situats en la seva àrea d'influència. Geogràficament, Olèrdola està situada en una zona que, en els darrers anys, ha sofert una forta transformació i redefinició territorial. En aquest marc, cal fomentar, com a objectius prioritaris, la inserció d'Olèrdola amb el seu territori i l'ús públic del conjunt.

En el pla director d'Olèrdola s'analitza la situació actual del conjunt i, a partir d'aquesta anàlisi, es marquen els objectius globals i sectorial que seran l'eix del desenvolupament de la proposta. Òbviament, es contempla el més ampli ventall de programes d'actuació a desenvolupar: el planejament urbanístic i paisatgístic –recuperació de l'antic perfil de terrasses anterior a la intervenció de 1971–, el trasllat dels equipaments i de les infraestructures a l'exterior del recinte fortificat –recepció, centre d'interpretació, botiga, cafeteria, serveis interns–, la recerca, la conservació i la restauració, la programació

i la difusió, la musealització exterior, la gestió, el finançament i els recursos humans.

Entre els objectius específics, cal destacar en la potenciació de l'etapa medieval d'Olèrdola, tant per ser un dels períodes més emblemàtics i coneguts com per les possibilitats d'investigació i museïtzació i també per una voluntat diferenciadora respecte altres seus del MAC –la ciutat grega i romana d'Empúries i el poblat iber d'Ullastret–.

Dins els programes de recerca es contempla la investigació –que comportarà tanmateix la posterior restauració i museïtzació així com la documentació prèvia– d'elements i d'àrees especialment significatives de l'etapa medieval: la recuperació de la torre romana i del castell actualment coberts pel seu propi enderroc–, de la muralla medieval que corona perimetralment la cinglera, de l'extrem de llevant del vallum romà i d'un ampli sector del vilatge fora les muralles així com iniciar més endavant l'interessantíssim estudi de les necròpolis alt-medievals.

Les dues darreres propostes, centrades al Pla dels Albats, permetran recuperar un vilatge dels segles X al XII sense presumibles estructures anteriors i posteriors. Al ja conegut conjunt de sepultures antropomorfes –malgrat que està per estudiar arqueològicament– cal afegir-hi l'existència de la capella de santa Maria, un altre edifici que podria correspondre al temple preromànic i un extens conjunt de cases i carrers que les articulen excavades a la roca i disposades en terrasses seguint la orografia del terreny.

En aquesta àrea es preveu ubicar el projecte d'arqueologia experimental centrat en l'arboricultura –vi i olivera– que s'inclou també dins el pla director i redactat per R. Buxó. L'elecció de la viticultura com a focus principal del projecte experimental està clarament determinada per, en primer lloc, la zona on se situa Olèrdola –el Penedès, de la que tots coneixem la seva principal activitat– i, en segon lloc, per les clares referències documentals medievals –escrites i arqueològiques– referents a aquesta activitat (fonts on apareixen citades les vinyes; granes de raïm identificades en el sediments arqueològics; la premsa i el celler situats al costat de la cisterna...).

Un dels principals objectius continguts en el pla director és el d'imbricar Olèrdola amb el seu territori, tan pel que fa al teixit social com a les institucions, participant i col·laborant en projectes i alhora obrint-la a la participació i col·laboració externa, recuperant el temps perdut en anys d'enclaustrament i allunyament.

Aquesta voluntat integradora amb el seu entorn és també aplicable en el camp de la recerca. Un jaciment de la complexitat ocupacional d'Olèrdola ha de facilitar i incentivar la investigació sobre el mateix conjunt, obrint-se a la col·laboració externa i, alhora, ser un centre d'investigació i documentació coordinat i aglutinador amb la recerca que es faci al seu entorn.

Núria MOLIST
OLÈRDOLA-MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA

Barcelona, 14 de setembre de 1999

EXCAVACIONS D'URGÈNCIA 2n i 3er TRIMESTRE 1999

JACIMENT, Municipi (comarca). Direcció. [Cronologia].

ESGLÈSIA PARROQUIAL DE SANT GENÍS, Torroella de Montgrí (el Baix Empordà). Joan Maragall Sastre- Toni Roviras Padrós. [Medieval].
MONUMENT A COLOM-TORRE DE LES PUCES, Barcelona (el Barcelonès). Marta Rodríguez Pedret. [Medieval].
PUIG DEL CASTELL, Sant Boi de Llobregat (el Baix Llobregat). Jordi Guàrdia Falip. [Ibèric-medieval].
ERMITA DE CARRASSUMADA, Torres de Segre (el Segrià). Josep Medina Morales. [Medieval-modern].
EL PUIG, Taradell (Osona). Josep Pujades Cavalleria. [Medieval].
PERI 2- PARCEL·LA 11- AV. RAMON Y CAJAL, Tarragona (el Tarragonès). Oscar Curulla Ferre. [Romà-medieval-modern].
PONT DEL DIABLE, Castellbisbal (el Vallès Occidental). Isidre Pastor Batalla- Albert Martín Menendez. [Romà-medieval].
SANTA CREU DE LLAGUNES, Soriguera (el Pallars Sobirà). Josep M. Vila Carabassa. [Medieval].
ERMITA DE LA GARROLA, Bassella (l'Alt Urgell). Jose Medard Ruiz- José Manuel de Antonio. [Medieval-modern].
ESGLÈSIA DE SANT ISCLE I SANTA VICTÒRIA, Sant Fruitós de Bages (el Bages). Josep M. Vila Carabassa. [Medieval].
CAN ROQUETA II (EST), Sabadell (el Vallès Occidental). Alba Rodríguez Lázaro. [Bronze-medieval].
ESGLÈSIA DE LA MARE DE DÉU DE LA TROBADA, Montferrer i Castellbó (l'Alt Urgell). Albert Vilaró Boix. [Medieval].
ESGLÈSIA DE SANT ESTEVE DEL PONT, La seu d'Urgell (l'Alt Urgell). Albert Vilaró Boix. [Medieval].
MOLINS DE LA VILA DE MONTBLANC, Montblanc (la Conca de Barberà). Maria Adserias Sans- Immaculada Teixell Navarro. [Neolític-bronze-medieval].
CASTELL DE LLORDÀ, Isona i Conca Dellà (el Pallars Jussà). Alberto Gómez Garcia. [Medieval].
MURALLA MIEVEAL-C/VALLS VELS-PROA, Olot (la Garrotxa). Marta Fàbregas Espadaler. [Medieval].
NECRÒPOLI DE CAL BANYES, Súria (el Bages). Josep M. Vila Carabassa. [Medieval].
ESGLÈSIA DE CASTELL D'ARO, Castell-Platja d'Aro (el Baix Empordà). Gabriel de Prado Cordero. [Medieval].
ESGLÈSIA DE SANT ESTEVE DEL PONT, La Seu d'Urgell (l'Alt Urgell). Albert Vilaró Boix. [Medieval].
MONESTIR DE RIPOLL, Ripoll (el Ripollès). Mireia Teixidor Murla. [Medieval].
TURÓ DEL CASTELL DE TARTAREU, Les Avellanes i Santa Linya (la Noguera). Joana Xandri Soler. [Medieval].
MERCAT DE SANTA CATERINA, Barcelona (el Barcelonès). Josefa Huertas Arroyo- Jordi Aguero Mas. [Romà-medieval].
ESGLÈSIA DELS VILARS, Espolla (l'Alt Empordà). Paula Santamaria Tirri. [Medieval].
SANTA MARIA DE MUR, Castell de Mur (el Pallars Jussà). Núria Nolasco Azuaga- Conxita Rodríguez. [Medieval].
MAS FUSTER-AV. MÀS FUSTER, 137 VALLDOREIX, Sant Cugat del Vallès (el Vallès Occidental). Xose Santín González. [Medieval].

DOMUS D'OLIVET, Canovelles (el Vallès Oriental). Josep Pujades Cavalleria- Carme Subiranas Fàbregas. [Medieval].
CASTELL DE BUFALARANYA, Roses (l'Alt Empordà). Gemma Vieyra Bosch- Marc Sureda Jubany. [Medieval].
CONJUNT MONUMENTAL D'OLÈRDOLA, Olèrdola (l'Alt Penedès). Núria Molist Capella- Josep M. Bosch Casadevall. [Ferro-ibèric-medieval].
CAN VINYALETS, Santa Perpètua de Mogoda (el Vallès Occidental). Josep M. Vila Carabassa- Gemma Caballé Crivillès. [medieval].
CASTELL DE BOIXADORS, Sant Pere de Sallavina (l'Anoia). Alvar Caixal Mata. [Medieval].
CASTELL DE CASTELLET, Castellet i la Gornal (Alt Penedès). Eva Solanes Potrony. [Medieval].
CASTELL DE CIUTADILLA, Ciutadilla (l'Urgell). Sònia Pascual Garcia. [Medieval].
C/ FONT VELLA, 16-17, Terrassa (el Vallès Occidental). Antonio Moro Garcia. [Medieval-modern].
PRESÓ-C/MIG,S/N, Vilaller (l'Alta Ribagorça). Josep Medina Morales. [Medieval-Contemporani].
ESGLÈSIA DE SANT SALVADOR, Polinyà (el Vallès Occidental). Jordi Roig Buxó. [Medieval].
CASTELL DE PASSAMANT, Passamant (la Conca de Barberà). Joan Menchon Bes. [Medieval].
CASTELL DE MALDÀ, Maldà (l'Urgell). Andreu Moya Garra. [Medieval].
C/ PETRITXOL,8, Barcelona (el Barcelonès). Núria Miró Alaix. [Medieval-modern].
CAN ROQUETA II, Sabadell (el Vallès Occidental). Antoni Palomo Pérez- Alba Rodríguez Lázaro. [Bronze-ferro-medieval].
C/GRÀCIA-PL.PI, C/GRÀCIA-C/SANT ANTONI, C/GRÀCIA-C/ROS, Sabadell (el Vallès Occidental). Jordi Roig Buxó. [Medieval-modern].
MONESTIR DE SANT PERE DEL BURGAL, Escaló-la Guingueta d'Aneu (Pallars Sobirà). Marta Farré Corbera. [Medieval].
POLÍGON INDUSTRIAL MAS PUJOL: CAMÍ ANTIC DE VIC,S/N, les Franqueses del Vallès (el Vallès Oriental). Jordi Cepero Ezpeleta. [Medieval].
C/TORRES I BAGES, SOL,GRÀCIA, Sabadell (el Vallès Occidental). Oscar Matas Pareja. [Medieval-modern].
CASTELL D'OS DE BALAGUER, Os de Balaguer (la Noguera). Pere Cots Casanha. [Medieval-modern].
ESGLÈSIA DE SANT MARTÍ DE LA CLUA D'AGUILAR, Bassella (l'Alt Urgell). Juan José Castellano Castillo-David Vizcaino. [Medieval-contemporani].
CASTELL DE MONTCLÚS, Sant Esteve de Palautordera (el Vallès Oriental). Lluís Vila Bonamusa. [Medieval].
CASTELL DE SIURANA, Cornudella de Montsant (el Priorat). Joan Menchon Bes. [Medieval].
SANTA EULÀLIA DE SORT, Sort (el Pallars Sobirà). Montserrat Cabrera Ventura. [Romà-medieval].
C/JAUME GIRALT, Barcelona (el Barcelonès). Albert Bacaria Martrús-Carolina Alborç. [Medieval].
C/REINA AMÀLIA,20-22, Barcelona (el Barcelonès). Marc Jiménez Marzo. [Neolític-romà-medieval].
PALOUS, Camarasa (la Noguera). Eva Solanes Potrony. [Medieval].

(*) Hem d'agrair al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya les dades sobre aquestes intervencions.

CONGRESSOS I EXPOSICIONS

CONGRESSOS

VII Congrés Internacional sur la Céramique Médiéval en Méditerranée, Tsalònica (Grècia). Tel. 00.30.31.868.570. Fax. 00.30.31.838.597.
IVS Jornades de Patrimoni Cultural i Societat, Premià de Mar. Del 16 al 24 d'octubre de 1999. Associació d'Estudis Científics i Culturals. Tel. 97.751.6683
XXXIX Congreso Internacional de Cerámica y Vidrio, Jaca. Del 17 al 20 d'octubre de 1999. Sociedad Española de Cerámica y Vidrio. Antigua carretera de Valencia, km. 24,300. 28500 Arganda del rey-Madrid. Tel. 91.871.1800. E-mail: secv@icv.csic.es
El uso inteligente del Patrimonio, 12a Asamblea General d'ICOMOS. Mèxic D.F. Del 17 al 23 d'octubre de 1999. E-mail: icomosmex@compuserve.com.mx
Jornades d'història i arqueologia medieval del Maresme, Mataró. Del 13 al 30 d'octubre de 1999. Grup d'Història del Casal de Mataró. C. Bonaire, 25 3r.pis. Tel. 93.798.7003. E-mail: Cabrespina@mx3.redestb.es
Col·loqui sobre el Mas Català durant l'edat mitjana i la moderna (ss. IX-XVIII). Aspectes arqueològics, històrics, geogràfics, arquitectònics i antropològics, Barcelona. Del 3 al 5 de novembre de 1999. Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). C. Egipcíacues, 15. Barcelona. Tel. 93.442.3489. E-mail: mediev@bicat.csic.es
X Jornades de Intervenció en el patrimoni històric-artístic. El monumento vivo, Logroño. Del 4 al 7 de novembre de 1999. Tel. 941.22.01.08. E-mail: coar@arquinox.es
II Col·loqui d'estudis transpirinencs. La ramaderia, els camins ramaders i el món pastoril al Pirineu, Núria-Ripollès. Del 6 al 8 de novembre del 2000. Tel. 972.704490. E-mail: rde@ddgi.es

Congrés internacional: Gerbert d'Orlhac i el seu temps: Catalunya i Europa a la fi del I mil·lenni, Vic-Ripoll. Del 10 al 30 de novembre de 1999. Universitat de Vic. Sagrada Família, 7. 08500 Vic. Tel. 93.886.12.22 (ext 334). E-mail: gerbert@uvic.es
Herbajes, transhumantes y estantes: coloquio sobre ganadería en la Península Ibérica (épocas medieval y moderna), Almería. Del 4 al 6 de novembre de 1999. Instituto de Estudios Almerienses. Departamento de Historia. C. Navarro Rodrigo, 17. Almería. Tel. 9502112.61

EXPOSICIONS

L'eclosió de la Barcelona Gòtica. 500 anys de govern municipal, De maig a octubre de 1999. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.
Tresor de Sant Pere de Rodes, Fins al novembre de 1999. Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Palau Nacional.
El temps dels monestirs, Del 28 d'octubre al 30 de gener del 2000. Museu d'Història de Catalunya (MHC). Barcelona.

CURSOS

Máster de Restauración y Rehabilitación del Patrimonio. Curso 1999-2000, Universidad de Alcalá. Instituto Español de Arquitectura-MRRP. Tel. 91.888.5276. E-mail: info@masterpatrimonio.edu
XVè Curset. Art Romànic. Tècniques i estils, CSIC. Del 3 al 29 de novembre i 1 de desembre de 1999.
Máster en Gestión Cultural 1999-2001, Universitat de Barcelona. Tel. 93.402.2569. E-mail: cultura@eco.ub.es

ALTRES

Felibrejada, Revista on line d'Història i Arqueologia del Maresme. <http://www.blauweb.es/ghc> des de l'opció "Felibrejada"

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

- ACEBRÓN, J. (Ed.):** *Letradura. Estudios de literatura medieval. (Scriptura, 13)*. 1997-316pp. 2.800 pta.
- ACIÉN, M. et alii:** *El Islam y Cataluña*. 1998-366pp. lám. col. 7.850 pta.
- AGUADÉ NIETO, S. (Estudi i Transcripció):** *Carta bulada de Alejandro VI. («Este es uno de los tres documentos expedidos por la cancelleria pontificia, el día 13 de abril de 1499, en los que el papa Alejandro VI (1492-1503) concede al cardenal Cisneros autorización para crear un colegio universitario en Alcalá de Henares»)*. 1999-304pp. 1.500 pta.
- ALBERT I CORP, E.:** *L'obra social i política de l'Abat-Bisbe Oliba. (2a. ed.)*. 1999-59pp. 600 pta.
- ALBERT I CORP, E.:** *Les Abadesses de Sant Joan. (2a. ed.)*. 1999-53pp. 600 pta.
- ANDRÉS VALERO, S.:** *Zaragoza Cristiana (1118-1336). (Historia de Zaragoza, 6)*. 1998-95pp. fig. fot. 995 pta.
- AYTON, A.:** *Knights and Warhorses. Military Service and the English Aristocracy under Edward III*. 1999-304pp. 5.500 pta.
- BARCELO, M. (Coord.):** *Musulmans i Catalunya*. 1999-159pp. 1.650 pta.
- BARBER, M.:** *El Juicio de los Templarios*. 1999-438pp. 2.400 pta.
- BARRAQUÉ, J.-P.; LEROY, B.:** *Des écrits pour les rois. En Espagne médiévale, la réflexion politique d'Isidore de Séville aux rois catholiques*. 1999-200pp. 3.500 pta.
- BENÍTEZ BOLORINES, M.:** *Las cofradías medievales en el Reino de Valencia (1329-1458)*. 1999-283pp. 2.300 pta.
- BERTI, G.; TONGIORGI, E.:** *Ceramiche importate dalla Spagna nell'area Pisana dal XII al XV secolo*. 1985-60pp. il. fot. 2.300 pta.
- BERTI, G.; CAPPELLI, L.:** *Lucca. Ceramiche Medievali e Post-Medievali (Museo Nazionale di Villa Guinigi). I. Dalle Ceramiche Islamiche alle «Maioliche Arcaiche»*. Secc. XI-XV. 1994-312pp. fig. fot. lám. color. 9.800 pta.
- BERTI, G.:** *Pisa. Le «Maioliche Arcaiche»*. Secc. XIII-XV (Museo Nazionale di San Matteo). Appendice: RENC, C.: *Nomina Vasorum*. 1997-321pp. fig. fot. lám. color. 8.200 pta.
- BLASI SOLSONA, J.:** *Els oblidats Comtes de Cerdanya (798-1117)*. 1999-279pp. fig. fot. color. map. 2.850 pta.
- BOLÓS, J.; HURTADO, V.:** *Atlas dels Comtats d'Empúries i Peralada (780-991). (Atlas dels comtats de la Catalunya carolíngia)*. 1999-93pp. fig. fot. color. map. 3.000 pta.
- BROGIOLO, G.P.; GELICHI, S.:** *La città nell'alto medioevo italiano. Archeologia e storia*. 1998-196pp. 3.600 pta.
- CABANAS GONZÁLEZ, M.D. (Coord.-Ed.):** *Constituciones del Colegio Mayor San Ildefonso de Alcalá de Henares. Estudio, transcripción y traducción. (Constituciones originales del Colegio de San Ildefonso y Universidad de Alcalá de Henares de 1510). (2 vol.)*. 1999-209 + 56pp. enc. tela. 12.000 pta.
- CORRAL LAFUENTE, J.L.:** *Zaragoza Musulmana (714-1118) (Historia de Zaragoza, 5)*. 1998-95pp. fig. fot. 995 pta.
- DANIÉL, Ch.:** *Death And Burial In Medieval England 1066-1550*. 1998-272pp. 14 fot. 4.490 pta.
- DUQUE DE SAN PEDRO DE GALATINO:** *Boabdil. Granada y la Alhambra hasta el siglo XVI*. 1925 (Facsimil 1999) lxxi + 163pp. 1.500 pta.
- EPALZA, M. de:** *Jesús, entre judíos, cristianos y musulmanes hispánicos (siglos VI-XVII)*. 1999-290pp. 1.600 pta.
- ESPADALER, A.M.; CASTELLÓ, E. (Eds.):** *Cançoners dels Comtes d'Urgell*. 1999-1997pp. 1.800 pta.
- FALCÓN PÉREZ, M.I.:** *Zaragoza en la Baja Edad Media (Siglos XIV-XV). (Historia de Zaragoza, 7)*. 1998-95pp. fig. fot. 995 pta.
- FERRER I ALÓS, LL.:** *La Vinya al Bages. Mil anys d'elaboració de vi. L'exemple del mas Roqueta*. 1998-317pp. fig. fot. color. 2.700 pta.
- FERRER I MALLOL, M.T.:** *La frontera amb l'Islam en el segle XI. Cristians i sarraïns al País Valencià*. 1988-xxxii + 534pp. 2 map. 3.120 pta.
- FERRER I MALLOL, M.T.:** *Els sarraïns de la Corona Catalano-aragonesa en el segle XIV. Segregació i discriminació*. 1987-xxxvi + 428pp. 2.600 pta.
- FRANCOVICH, R.; GELICHI, S.:** *La ceramica spagnola in Toscana nel Bassomedioevo*. 1984-50pp. 8 fig. fot. 2.300 pta.
- GARCÍA-ARENAL, M.; VIGUERA, M.J. (Eds.):** *Relaciones de la Península Ibérica con el Magreb (siglos XIII-XIV)*. 1988-xi + 682pp. figd. 3.120 pta.
- GARCÍA DE CORTÁZAR, J.A. et alii:** *Viajeros, peregrinos, mercaderes en el Occidente Medieval. (XVIII Semana de Estudios Medievales de Estella, 1991)*. 1999-341pp. 2.000 pta.
- GARCÍA DE FIGUEROLA, M^a.B.:** *Techumbres Mudéjares en Salamanca*. 1986-204pp. 2.450 pta.
- GARCÍA SANZ, C.; FERNÁNDEZ JURADO, J.:** *La ermita de La Soledad a través de la arqueología. (Huelva). (español-inglés)*. 1999-100pp. fot. color. 1.000 pta.
- GELICHI, S.:** *La ceramica nel mondo bizantino tra XI e XV secolo e i suoi rapporti con l'Italia. (Atti del Seminario Certosa di Pontignano (Siena), 11-13 marzo 1991)*. 1993-345pp. fig. fot. map. lám. 5.900 pta.
- GONZÁLEZ ARCE, J.D.:** *Apariencia y Poder. La Legislación Suntuaria Castellana en los siglos XIII-XV*. 1998-232pp. 2.300 pta.
- KERROU, M. (Dir.):** *L'autorité des Saints. Perspectives historiques et socio-anthropologiques en Méditerranée occidentale*. 1998-356pp. 22 fig. 6.200 pta.
- LIMORTI PAYA, P.:** *Tirant lo Blanc i la historiografia catalana medieval*. 1999-154pp. 1.300 pta.
- LOPEZ, A.M.; IZQUIERDO, R. (Coords.):** *El legado material hispanojudío*. 1998-416pp. 3.200 pta.
- LOPEZ ELUM, P.:** *Los orígenes de los Furs de Valencia y de las Cortes en el siglo XIII*. 1998-301pp. 3.000 pta.
- LORENZO, R. M^a.:** *Alfares en Salamanca. La Alfarería Histórica y Actual en la Provincia de Salamanca*. 1999-500 pta.
- MACKAY, A.; DITCHBURN, D.:** *Atlas of Medieval Europe*. 1997-288pp. 140 map. 4.700 pta.
- MARTINEZ EZQUERRO, A.:** *Léxico eclesiástico en documentos calagurritanos de la Edad Media (siglo XIII)*. 1998-210pp. 2.500 pta.
- MONTEF, F.:** *Zafrales. Un asentamiento de la frontera Hispano-Musulmana en el siglo XI. Fraga (Huesca)*. 1997-55pp. fig. fot. 500 pta.
- MORERAS, J.:** *Musulmanes en Barcelona. Espacios y dinámicas comunitarias*. 1999-397pp. 3.400 pta.
- O'CALLAGHAN, J.F.:** *El Rey Sabio. El reinado de Alfonso X de Castilla. (2ª ed.)-1999-380pp.* 3.200 pta.
- PAGAROLAS I SABATE, L.:** *Els Templers de les terres de l'Ebre (Tortosa). De Jaume I fins a l'abolició de l'ordre (1213-1312). (2 vols)*. 1999-599pp. map. 3.640 pta.
- PAROLI, L.:** *La ceramica invetriata Tardoantica e Altomedievale in Italia. (Atti del Seminario Certosa di Pontignano (Siena), 23-24 feb. 1990)*. 1992-636pp. fig. fot. map. 9.800 pta.
- PESEZ, J.-M.:** *Archéologie du village et de la maison rurale au Moyen Âge*. 1998-518pp. 4.350 pta.
- PETERS, R.:** *La Jihad. En el Islam Medieval y Moderno*. 1999-78pp. 1.000 pta.
- SALICRU I LLUCH, R.:** *Esclaus i propietaris d'esclaus a la Catalunya del segle XV. L'assegurança contra fugues*. 1998-228pp. 2.500 pta.
- SOURCEL, D.:** *L'Etat imperial des califes abbassides. VIIIe - Xe siècles*. 1999-264pp. 5.500 pta.
- STEANE, J.:** *The Archaeology of the Medieval English Monarchy*. 1998-224pp. il. 121 fig. 5.800 pta.
- TORRE SEVILLA-QUINONES DE LEÓN, M.C.:** *El reino de León en el siglo X: el condado de Cea*. 1998-188pp. map. 1.600 pta.
- TUBAU GARCIA, A.:** *Moliners, calcinaires i pouaters. Un passeig per la Cubelles preindustrial*. 1999-108pp. fig. fot. 1.000 pta.
- VIOLET-le-DUC, E.:** *La construcción Medieval*. 1996-314pp. 156 dib. 3.500 pta.
- YARZA, J.; FITÉ, F. (Eds.):** *L'Artista-Artesa medieval a la Corona d'Aragó*. 1999-542pp. 4.700 pta.

PER COMANDES:

• ArqueoCat S.L. •
Arqueologia i Patrimoni

ArqueoCat Llibreria
C/ Dinamarca, 3 interior 8
08700 IGUALADA (Barcelona)
Tel/fax: 34 93 805 58 70
Tel: 34 93 803 96 67
e-mail: arqueoca@ciberia.es

Fruit de la reunió d'arqueòlegs promoguda per l' ACRAM i celebrada el 13 de juliol al Col·legi de llicenciats, es va crear la Comissió Promotora de l'Associació Professional d'Arqueòlegs de Catalunya, amb la finalitat de fer possible la creació d'una associació professional per a la defensa dels interessos de tots els professionals. En aquest sentit, volem informar que la comissió ja ha començat a treballar en aquest sentit i que properament s'informarà sobre els primers resultats de la comissió i la convocatòria d'una altra reunió per tal de fer possible el naixement de l'associació.

L'ARQUEOLOGIA A LA PREMSA: PERLES CULTIVADES

La arqueología en manos femeninas

La persona que me ha presentado a José Cuadrado Amor es una señorita, licenciada en Filosofía y Letras, que lleva a cabo —s funcionaria del Museo de la Ciudad- las excavaciones de la basílica cristiana en la cual se hurga bajo la mismísima Catedral. La presencia física de Ana María Adroer Tasis, la señorita licenciada, nos demuestra una vez más que la arqueología no es patrimonio únicamente de graves y sesudos varones. También la juventud y, me atrevería a decir, la belleza, tienen cabida en este mundo subterráneo que cada día nos pone al descubierto una nueva y oculta Barcelona.

Ana María Adroer trabaja al lado de Cuadrado con planos y papeles en la mano, grave y atenta, sin que se desvanezca ni un ápice su profunda y sugestiva feminidad. Se cubre con un casco como los que usan los espeleólogos o los simples peones albañiles. Le digo: -¡La de piedras que habrán caído sobre su cabeza!

- Cuando no usaba casco me cayeron unas cuantas. Pero desde que me cubro con este armatoste no me ha dado ninguna.

La joven inspira cierto temor administrativo. Primero porque es muy bonita; después porque sabe una porción de cosas importantes, éstas cuyo conocimiento estaban reservadas únicamente a los hombres. Finalmente, el respeto se acrecienta al enterarnos que por unas horas fue nombrada, nada menos, que emperatriz de occidente. Me explicaré. La señorita Adroer asistió en el pasado año a unos cursos de cultura y arte que se celebran en la ciudad de Rávena, en el Adriático, cursos patrocinados por la Universidad de Estudios de Bolonia. Los cursillistas organizan desde hace varios años una fiesta en el transcurso de la cual se nombra a una alumna emperatriz de Occidente. Esta vez la corona de Teodora la ciñó la gentil erudita de nuestras excavaciones: Ana María Adroer. Justiniano I, pues también se elige emperador, fue un muchacho polaco, rubio, sonriente y alto como una percha.

Extret de:

"Veinte siglos de Barcelona. Historia y anécdota de las excavaciones"
La Vanguardia, 26 de març de 1965

BUTLLETA D'INSCRIPCIÓ A L'ASSOCIACIÓ CATALANA PER A LA RECERCA EN ARQUEOLOGIA MEDIEVAL

Nom: Cognoms:

Adreça: Telèfon:

Codi Postal: Població:

Professió:

Entitat:

DADES BANCÀRIES DEL/LA SOL·LICITANT

Entitat bancària: Núm. entitat:

Adreça de l'entitat:

Oficina:

Núm. control:

Núm. compte:

• Quota anual: 3.000 ptes.

Signatura

• Quota Institucional: 10.000 ptes.